

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

LAILA MEDINA

esitatud 15. detsembril 2022¹

Kohtuasi C-772/21

UAB „Brink’s Lithuania“

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Leedu kõrgeim halduskohus))

Eelotsusetaotlus – Euro kaitsmine võltsimise eest – Määrus (EÜ) nr 1338/2001 – Artikli 6 lõige 1 – Pangatähtede käitlemisel ja jaotamisel osalevad makseteenuse pakkujad – Otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 tõlgendamine – Ringluskõlbmatute euro pangatähtede tuvastamine – Ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll – EKP veebisaidil avaldatud nüüdisajastatud miinimumnõuded – Isikuline kohaldamisala – Sularahakäitlejate kohustuste ulatus – Siduvus – Õiguskindluse põhimõte

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas asjas esitatud eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada otsust EKP/2010/14², millega on kehtestatud määruse (EÜ) nr 1338/2001³ artikli 6 lõike 1 alusel euro pangatähtede ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli ühised eeskirjad ja menetlus.

2. Eelotsusetaotlus esitati kohtuvaidluses, mille üks pool on UAB „Brink’s Lithuania“ (edaspidi „Brink’s Lithuania“)⁴ ja teine pool Lietuvos bankas (Leedu keskpank) ning mis puudutab otsust⁵, millega viimane kohustas äriühingut Brink’s Lithuania tagama, et tema taasringlusse lastavate euro pangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolliks kasutatavate pangatähtede käitluse seadmete hälve ei ületaks 5%.

3. Käesolevas asjas palutakse Euroopa Kohtul kindlaks teha, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõige 2, eelkõige selles sättes viidatud Euroopa Keskpanga (edaspidi „EKP“) kehtestatud euro pangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded on kohaldatavad sularahakäitlejate suhtes. Kui nimetatud miinimumnõuded sularahakäitlejate suhtes kohaldatavad ei ole, peab Euroopa Kohus seejärel analüüsima, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6

¹ Algkeel: inglise.

² Euroopa Keskpanga 16. septembri 2010. aasta otsus euro pangatähtede ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli ning taasringluse kohta (EKP/2010/14) (2010/597/EL) (ELT 2010, L 267, lk 1) (muudetud Euroopa Keskpanga 7. septembri 2012. aasta otsusega (EKP/2012/19) (2012/507/EL) (ELT 2012, L 253, lk 19)) (edaspidi „otsus EKP/2010/14“).

³ Nõukogu 28. juuni 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1338/2001, milles sätestatakse euro võltsimise takistamiseks vajalikud meetmed (EÜT 2001, L 181, lk 6; ELT eriväljaanne 19/04, lk 152), mida on muudetud nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2009 (ELT 2009, L 17, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1338/2001“).

⁴ Brink’s Lithuania on põhikohtuasjas UAB „G4S Lietuva“ õigusjärglane.

⁵ 28. veebruari 2019. aasta otsus nr V2019/(30.90)-394-I „Ettekirjutus äriühingule UAB „G4S Lietuva““ (edaspidi „vaidlustatud otsus“).

lõikega 2 koostoimes selle otsuse artikli 3 lõikega 5 on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt on sularahakäitlejad kohustatud kõnealuseid miinimumnõudeid järgima. Lõpuks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas EKP miinimumnõuded ja otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõige 2 on õiguskindluse põhimõtet ja ELTL artikli 297 lõiget 2 arvesse võttes kehtivad ja seega õiguslikult siduvad.

II. Õiguslik raamistik

A. Euroopa Liidu õigus

1. Määrus nr 1338/2001

4. Määruses nr 1338/2001 on sätestatud vajalikud meetmed, et lasta euro pangatähed ja mündid käibele viisil, mis tagaks neile kaitse võltsimise eest.⁶

5. Määruse nr 1338/2001 artikli 6 („Pangatähtede ja müntide käsitlemisel ja jaotamisel osalevate asutuste kohustused“) lõigetes 1 ja 2 on ette nähtud:

„1. Krediidiasutused ja nende maksetegevuse piires ka muud makseteenuse pakkujad ning kõik teised pangatähtede ja müntide käsitlemisel ja jaotamisel osalevad asutused, sealhulgas

[...]

– sularaha vedajad;

[...]

on kohustatud tagama nende euro pangatähtede ja müntide ehtsuse, mis nad on saanud ja mida nad kavatsevad ringlusesse tagasi saata, ning hoolitsema võltsingute avastamise eest.

Euro pangatähtede puhul teostatakse kontroll vastavalt Euroopa Keskpanga määratud menetlusele. [...]

Esimeses lõigus nimetatud asutused ja ettevõtjad on kohustatud kõrvaldama ringlusest kõik saadud euro pangatähed ja mündid, mille kohta nad teavad või mille suhtes neil on piisavalt põhjust uskuda, et need on võltsitud. Nad annavad need viivitamata üle pädevatele siseriiklikele asutustele.

[...]

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et lõikes 1 nimetatud asutuste suhtes, kes kõnealuses lõikes sätestatud kohustusi ei täida, rakendatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone.“

⁶ Määruse nr 1338/2001 artikkel 1.

2. Otsus EKP/2010/14

6. Otsuse EKP/2010/14 põhjendus 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Euro pangatähtede usaldusväärsuse kaitsmiseks ning võltsingute tulemuslikuks tuvastamiseks peab säilitama ringluses olevate euro pangatähtede hea seisukorra, mis tagab, et nende ehtsust on võimalik lihtsalt ja usaldusväärselt kontrollida; seetõttu tuleb kontrollida euro pangatähtede ringluskõlblikkust. Lisaks tuleb võltsimiskahtlusega euro pangatähed kiiresti avastada ning anda üle pädevatele riigisiselele asutustele.“

7. Otsuse EKP/2010/14 artiklis 1 „Reguleerimisala“ on sätestatud:

„Käesoleva otsusega kehtestatakse määruse [nr 1338/2001] artikli 6 lõike 1 alusel euro pangatähtede ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli ning taasringluse suhtes ühtsed eeskirjad ja menetlus.“

8. Viidatud otsuse artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas otsuses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „RKP“ – euro kasutusele võtnud liikmesriigi keskpank;
- 2) „sularahakäitlejad“ – määruse [nr 1338/2001] artikli 6 lõikes 1 nimetatud asutused ja ettevõtjad;
- 3) „taasringlusse laskmine“ – sularahakäitlejate tegevus, mis seisneb nende poolt kas üldsuselt maksete või pangakontole paigutatud hoiuste näol või teiselt sularahakäitlejalt saadud euro pangatähtede laskmises tagasi ringlusse;
- 4) „pangatähtede käitluse seade“ – iseteenindusseade (kliendid) või professionaalne seade (töötajad) vastavalt määratlusele I lisas;
- 5) „pangatähtede käitluse seadme liik“ – pangatähtede käitluse seade, mida on võimalik eristada teistest pangatähtede käitluse seadmetest vastavalt kirjeldusele I lisas;
- 6) „ühtne katsemenetlus“ – EKP kindlaks määratud katsemenetlus, mida RKPd kohaldavad teatavat liiki pangatähtede käitluse seadmete katsetamiseks;

[...]

- 11) „ringluskõlbmatud euro pangatähed“ – euro pangatähed, mida on hinnatud taasringluseks kõlbmatuks artiklis 6 sätestatud ringluskõlblikkuse kontrolli tulemusel;

[...]“.

9. Otsuse EKP/2010/14 artikli 3 „Üldpõhimõtted“ lõige 1 ja lõiked 3–5 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Sularahakäitlejate kohustust kontrollida euro pangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust tuleb täita kooskõlas käesolevas otsuses sätestatud menetlusega.“

[...]

3. Ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrollimine peab toimuma sellist liiki pangatähtede käitluse seadmega, mis on edukalt läbinud RKP katsetamise, või koolitatud töötaja poolt käsitsi.

4. Euro pangatähti võib lasta taasringlusse iseteenindusseadme või sularahaautomaadi kaudu ainult siis, kui nende ehtsust ja ringluskõlblikkust on kontrollitud sellist liiki pangatähtede käitluse seadmega, mis on edukalt läbinud RKP katsetamise, ning nad on liigitatud ehtsaks ja ringluskõlblikuks. [...]

5. Sularahakäitlejad võivad professionaalse seadme, kui seda kasutatakse ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrollimiseks, ning iseteenindusseadme kasutusele võtta ainult juhul, kui see seade on edukalt läbinud RKP katsetamise ning kantud vastavalt artikli 9 lõikele 2 EKP veebilehel avaldatavasse nimekirja. Seadmeid kasutatakse vaid selliste euro pangatähtede nimiväärtuste ja seeriade puhul, mille nimekiri on toodud EKP veebilehel, standardsete nüüdisajastatud tehaseadetega, mis on edukalt läbinud katsetamise, kui RKP ja sularahakäitleja vahel ei ole kokku lepitud rangemaid seadeid.“

10. Otsuse EKP/2010/14 artikli 6 „Ringluskõlbmatute euro pangatähtede tuvastamine“ lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. Ringluskõlblikkuse manuaalne kontroll toimub kooskõlas III lisas sätestatud miinimumnõuetega.

2. Ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll toimub pangatähtede käitluse seadmete abil, mis on edukalt läbinud katsetamise [kooskõlas miinimumnõuetega,] mille nüüdisajastatud nimekiri avaldatakse EKP veebilehel.

3. RKP võib pärast EKP teavitamist kehtestada rangemad nõuded euro pangatähtede ühe või mitme nimiväärtuse või seeria suhtes, kui see on põhjendatud näiteks sellega, et kõnealuses liikmesriigis on ringluses olevate euro pangatähtede kvaliteet halvenenud. Need rangemad nõuded avaldatakse asjaomase RKP veebilehel.“ [täpsustatud sõnastus]

11. Viidatud otsuse artikli 9 „Eurosüsteemi ühtne pangatähtede käitluse seadmete katsemenetlus“ lõigetes 1–3 on sätestatud:

„1. RKPd katsetavad pangatähtede käitluse seadmete liike vastavalt ühtsele katsemenetlusele.

2. Iga edukalt katsetamise läbinud pangatähtede käitluse seadme liik on ajal, mil katsetamise tulemused vastavalt lõikele 3 kehtivad, kantud EKP veebilehel avaldatud nimekirja. Pangatähtede käitluse seadme liik, mis ei suuda sellel perioodil enam tuvastada kõiki eurosüsteemile teada olevaid võltsitud euro pangatähti, kustutatakse nimekirjast vastavalt EKP kehtestatud menetlusele.

3. Kui pangatähtede käitluse seadme liik on edukalt katsetamise läbinud, kehtivad katsetamise tulemused katse tegemise kuu lõpust alates ühe aasta kogu euroalal, kui seadme liik suudab sellel perioodil tuvastada kõiki eurosüsteemile teada olevaid võltsitud euro pangatähti.“

12. Otsuse EKP/2010/14 artikli 10 „Eurosüsteemi seiretoimingud ja parandusmeetmed“ lõigetes 1 ja 3 on ette nähtud:

„1. Arvestades riigisisese õiguse nõuetega, on RKPdel õigus i) sooritada kohapealseid kontrolle, sealhulgas ette teatamata, sularahakäitlejate ruumides, et teha seiret nende pangatähtede käitluse seadmete suhtes, eriti seadmete suutlikkuse suhtes kontrollida ehtsust ja ringluskõlblikkust ning tuvastada võltsimiskahtlusega euro pangatähtede ning nende euro pangatähtede kontoomanikke, mille ehtsus ei ole selgelt tuvastatud, ja ii) viia läbi vastavuskontroll menetluste osas, mis puudutavad pangatähtede käitluse seadmete toimimist ja juhtimist, kontrollitud euro pangatähtede käitlemist ning käsitsi toimuvat ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli.

[...]

3. Kui RKP avastab, et sularahakäitleja on käesolevat otsust rikkunud, annab ta sularahakäitlejale tähtaja parandusmeetmete võtmiseks. Kuni rikkumist ei ole kõrvaldatud, võib asjaomane RKP EKP nimel keelata sularahakäitlejal vastava seeria euro pangatähtede nimiväärtusi taasringlusse lasta. Kui rikkumise põhjuseks on teatava pangatähtede käitluse seadme liigi tõrge, võib see viia selle liigi kõrvaldamiseni artikli 9 lõikes 2 nimetatud nimekirjast.“

3. Otsus EKP/2012/19

13. Otsust EKP/2010/14 muudeti otsusega EKP/2012/19. Eelkõige on otsuse EKP/2012/19 põhjenduses 3 märgitud:

„Otsuse EKP/2010/14 IIIa lisas sätestatud euro pangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded kujutavad endast pangatähtede käitluse seadmete funktsioonidele kehtestatud nõudeid. Nimetatud nõuded puudutavad seega vaid pangatähtede käitluse seadmete tootjaid ega mõjuta otsuses EKP/2010/14 kehtestatud ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli menetlusi, mida peavad järgima sularahakäitlejad. Kuna ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded jäävad otsuse EKP/2010/14 kohaldamisalast välja, peab nimetatud nõuded integreerima pangatähtede käitluse seadmete katsetamise, andmete kogumise ja jälgimise eeskirjadesse ja menetlustesse.“

4. Suunis EKP/2010/NP16 ja miinimumnõuded

14. Suunis EKP/2010/NP16 sätestab pangatähtede käitluse seadmete katsetamise eeskirjad ja korra, andmete kogumise ja jälgimise.⁷

15. Suunise EKP/2010/NP16 artikli 2 „Pangatähtede käitluse seadmete katsed“ lõikes 1 on sätestatud:

„Tootjate taotluse alusel korraldavad RKPd pangatähtede käitluse seadmete liikide kontrollkatseid enne seda, kui sularahakäitlejad need paigaldavad, ja nende paigaldamise ajal [...]“. [Siin ja edaspidi on suunist tsiteeritud mitteametlikus tõlkes.]

⁷ Euroopa Keskpanka 16. septembri 2010. aasta suunis pangatähtede käitluse seadmete katsetamise, andmete kogumise ja jälgimise eeskirjade ja menetluste kohta (EKP/2010/NP16) (muudetud Euroopa Keskpanka 7. septembri 2012. aasta suunisega (EKP/2012/NP20)) (edaspidi „suunis EKP/2010/NP16“).

16. Suunise EKP/2010/NP16 artiklis 2a „Ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded“ on ette nähtud:

„Otsuse EKP/2010/14 artiklis 6 osutatud pangatähtede käitluse seadmete abil tehtava ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded määrab kindlaks eurosüsteem ning need esitatakse käesoleva suunise IV lisas ja avaldatakse EKP veebisaidil.“

17. Suunise EKP/2010/NP16 IV lisas on ette nähtud:

„Käesolevas lisas sätestatakse pangatähtede käitluse seadmete abil tehtava euro pangatähtede automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded.

Ringluskõlblikkuse kontrolli käigus tunnistatakse ringluskõlbmatuks kõik euro pangatähed, mis ei vasta mõnele allpool toodud kohustuslikule nõudele.

Pangatähtede käitluse seadmete abil tehtava ringluskõlblikkuse kontrolli lubatud hälve on 5%. See tähendab, et seade võib ekslikult liigitada ringluskõlblikuks maksimaalselt 5% europangatähtedest, mis ei vasta ringluskõlblikkuse kriteeriumidele.“

18. EKP on avaldanud suunise EKP/2010/NP16 IV lisa sisu oma veebisaidil pealkirjaga „Europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded sularahatöötluses kasutatavatele seadmetele“. ⁸

B. Leedu õigus

19. Leedu keskpanga seaduse (Lietuvos banko įstatymas) ⁹ artikli 6 lõikes 3 on sätestatud:

„Leedu keskpank teostab järelevalvet selle üle, kuidas sularahakäitlejad, st määruse [nr 1338/2001] artikli 6 lõikes 1 nimetatud asutused (edaspidi „sularahakäitlejad“), täidavad määruses [nr 1210/2010] ¹⁰ ja otsuses EKP/2010/14 sätestatud nõudeid sularaha käitlemisele – europangatähtede ja euromüntide ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrollile ning taasringlusele (edaspidi „sularahakäitus“).“

20. Seaduse artikli 47⁵ lõikes 1 on sätestatud:

„Leedu keskpank teostab järelevalvet sularahakäitlejate sularahakäitluse üle ja annab sularahakäitlejatele juhiseid kooskõlas käesoleva seaduse, määruse [nr 1338/2001], määruse [nr 1210/2010], otsuse EKP/2010/14 ja Leedu keskpanga õigusaktide sätetega sularahakäitlejate tegevuse järelevalve kohta. [...]“.

21. Seaduse artikli 47⁶ lõikes 1 on sätestatud:

„Leedu keskpank korraldab ja viib läbi kontrolle, et veenduda käesoleva seaduse artikli 6 lõikes 3 nimetatud õigusaktides sätestatud nõuete täitmises.“

⁸ Vt <https://www.ecb.europa.eu/euro/cashprof/cashhand/recycling/html/fitness.et.html>.

⁹ Leedu Vabariigi seadus Leedu keskpanga kohta 27. juuni 2018. aasta seaduse nr XII-1304 redaktsioonis.

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1210/2010 euromüntide autentimise ja ringlusse kõlbmatute euromüntide käitlemise kohta (ELT 2010, L 339, lk 1) (edaspidi „määrus nr 1210/2010“).

22. Leedu keskpanga seaduse artikli 47⁷ lõike 1 punktis 2 on ette nähtud:

„Rikkumiste avastamise korral annab Leedu keskpank sularahakäitlejale ühe või mitu kohustuslikku juhust:

[...]

(2) kõrvaldada rikkumised Leedu keskpanga määratud tähtaja jooksul.“

23. Seaduse artikli 47⁷ lõigetes 4 ja 5 on sätestatud:

„4. Pank võtab rikkuja suhtes ühe või mitu järgmistest meetmetest:

(1) rikkumisi puudutav hoiatus;

(2) käesolevas artiklis ette nähtud trahvid.

5. Meetmeid võib võtta ühel või mitmel järgmistest põhjustest:

[...]

(2) Leedu keskpanga ettekirjutuste täitmata jätmine või mittekohane täitmine;

[...]

(4) [otsuse EKP/2010/14] nõuete rikkumine“.

24. Sularahakäitluse järelevalve korda kirjeldava Leedu keskpanga direktorite nõukogu 10. septembri 2015. aasta otsuse (edaspidi „sularahakäitluse järelevalve korda käsitlev otsus“) punktis 16.3 on sätestatud, et kontrolli käigus peavad ametnikud katsetama sularahakäitleja poolt europangatähtede ja euromüntide ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrollimiseks kasutatavate pangatähtede käitluse seadmete suutlikkust.

25. Nimetatud otsuse punktis 16.6 on sätestatud, et kontrolli käigus peavad ametnikud hindama, kas sularahakäitleja järgib nõuetekohaselt selle otsuse punktis 16.5 ette nähtud menetlusi ning muid sularahakäitluse nõudeid, mis on sätestatud muu hulgas määruses nr 1338/2001, otsuses EKP/2010/14 ja Leedu keskpanga direktorite nõukogu 16. septembri 2014. aasta otsuses, milles on kirjeldatud europangatähtede ja euromüntide ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli ja taasringluse korda (edaspidi „ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli korda käsitlev otsus“).

26. Ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli korda käsitleva otsuse punktis 12 on sätestatud:

„Sularahakäitleja kontrollib europangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust automatiseeritult kooskõlas EKP veebisaidil [...] avaldatud miinimumnõuete, kasutades järgmist:

12.1. Iseteenindusseadmed, mille abil kontrollitud pangatähed liigitatakse ja käideldakse vastavalt otsuse [EKP/2010/14] IIa lisas sätestatud korrale;

12.2. Professionaalsed seadmed, mille abil kontrollitud pangatähed liigitatakse ja käideldakse vastavalt otsuse [EKP/2010/14] IIb lisas sätestatud korrale.“

III. Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

27. Leedu keskpanga ametnikud korraldasid 18. detsembril 2018 Brink's Lithuania Panevėžys (Leedu) asuvas filiaalis kohapealse kontrolli. Kõnealuse kontrolli käigus kontrollisid ametnikud, kas selles filiaalis kasutatavad pangatähtede käitluse seadmed vastavad taasringlusse laskmiseks ette nähtud sularaha käitlemist käsitlevatele nõuetele. Nad katsetasid eelkõige kõnealuste seadmete suutlikkust kontrollida europangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust.

28. Katse põhjal selgus, et üks käitlusseadmetest oli sortinud ringluskõlblikuks 18,26% katsepakis sisaldunud ringluskõlbmatutest pangatähtedest. Teise seadme puhul oli see määr 13,91%. Katse tulemused esitati kontrolliaruandes, milles tunnistati siiski, et kõnealused seadmed kuuluvad sellisesse pangatähtede käitluse seadme liiki, mida on juba edukalt katsetatud ja mis on kantud EKP veebisaidil avaldatud nimekirja.

29. Leedu keskpanga sularahaosakonna direktor tegi 28. veebruaril 2019 otsuse, mis vaidlustati. Otsuses märgiti, et Brink's Lithuania on rikkunud otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 osutatud miinimumnõudeid, mille kohaselt ei tohi euro pangatähtede ringluskõlblikkuse kontrolli hälve ületada 5%. Lisaks kohustati selle otsusega äriühingut Brink's Lithuania võtma vajalikke meetmeid, et rikkumine viie päeva jooksul kõrvaldada.

30. Sisuliselt leiti vaidlustatud otsuses, et pangatähtede käitluse seadmete suutlikkus kontrollida euro pangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust ei sõltu üksnes nende seadmete tootjast, vaid ka kasutajatest, nimelt sularahakäitlejatest, seda eelkõige seoses nende seadmete tehnilise hooldusega. Lisaks märgiti, et pelgalt nende seadmete kasutamist standardsete tehaseseadetega, nagu on nõutud otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikes 5, ei saa pidada tõendiks kõnealuste kohustuste täitmise kohta. Lõpuks märgiti vaidlustatud otsuses, et üksnes sularahakäitleja ruumides tehtavad kontrollid saavad näidata, kas on tagatud käitlusseadmete nõuetekohane kasutamine ja hooldus, kas sularahakäitluse suhtes kohaldatavaid nõudeid järgitakse nõuetekohaselt ja kas nende seadmete katsetamiseks rakendatakse asjakohaseid menetlusi.

31. Brink's Lithuania esitas kõigepealt kaebuse Vilniaus apygardos administracinis teismasele (Vilniuse regionaalne halduskohus, Leedu), paludes vaidlustatud otsus tühistada, ja seejärel apellatsioonkaebuse Lietuvos vyriausiasis administracinis teismasele (Leedu kõrgeim halduskohus), kes on käesolevas kohtuasjas eelotsusetaotluse esitanud kohus. Põhikohtuasjas ei ole vaidlust selle üle, et äriühingut Brink's Lithuania kui sularaha vedajat tuleb käsitada sularahakäitlejana otsuse EKP/2010/14 artikli 2 lõike 2 tähenduses. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on siiski kahtlusi otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 tõlgendamises ja kehtivuses, täpsemalt selles, kas kõnealuses sättes osutatud miinimumnõuded on sularahakäitlejatele siduvad.

32. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib eelkõige, et viidatud sätte leedukeelne sõnastus osutab sellele, et euro pangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll peab toimuma kooskõlas EKP miinimumnõuetega. See tähendaks, et selle ülesande täitmise eest vastutavad sularahakäitlejad peaksid neid nõudeid järgima. Otsuse EKP/2012/19 põhjenduses 3 on aga samal ajal märgitud, et EKP miinimumnõuded puudutavad vaid pangatähtede käitluse seadmete tootjaid ega mõjuta neid ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli menetlusi, mida peavad järgima sularahakäitlejad. Selles kontekstis ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus kindel, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2, võttes arvesse selle sätte eri keeleversioone, kohustab sularahakäitlejaid tagama EKP miinimumnõuete järgimine.

33. Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 tõlgendada nii, et see paneb sularahakäitlejale kohustuse katsetada oma pangatähtede käitluse seadmeid vastavalt EKP miinimumnõuetele, ei oleks see kohustus täielikult kooskõlas selle otsuse artikli 3 lõikest 5 tuleneva kohustusega, sest viimati nimetatud sättes on sõnaselgelt nõutud, et sularahakäitlejad kasutaksid neid seadmeid standardsete tehaseseadetega. Samuti leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et on keeruline kindlaks teha, kuidas sularahakäitlejad peaksid kõnealuse katse läbi viima, võttes arvesse, et otsuses EKP/2010/14 ei ole seda selgitatud. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et seevastu juhul, kui otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 kohaste miinimumnõuete järgimise kohustus ei oleks sularahakäitlejatele kohaldatav, võiks pangatähtede käitluse seadmete kasutamine üksnes standardsete tehaseseadetega kahjustada eesmärki tagada euro pangatähtede hea seisukorra säilitamine.

34. Lõpuks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul kahtlus, kas juhul, kui otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 osutatud miinimumnõuded on sularahakäitlejatele siduvad, on need nõuded kooskõlas õiguskindluse põhimõttega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib selle kohta, et nimetatud sätte kohaselt avaldatakse miinimumnõuded pelgalt EKP veebisaidil, mitte *Euroopa Liidu Teatajas*. Seetõttu kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas miinimumnõudeid saab pidada siduvaks ja kas neid saab võtta sularahakäitlejale tehtava ettekirjutuse õiguslikuks aluseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb ka selles, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 sätestatud reegel on kooskõlas ELTL artikli 297 lõikega 2 ja seega kehtiv osas, milles sellega on ette nähtud, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded tuleb avaldada sel viisil.

35. Neil asjaoludel otsustas Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (Leedu kõrgeim halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli tegev sularahakäitleja peab järgima selles sättes osundatud miinimumnõudeid?
2. Kui otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 kohaselt on selles osundatud miinimumnõuded kohaldatavad ainult pangatähtede käitluse seadmete tootjatele (kuid mitte sularahakäitlejatele), siis kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 koostoimes selle otsuse artikli 3 lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt on sularahakäitlejad kohustatud kõnealuseid miinimumnõudeid järgima?
3. Kas europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded pangatähtede käitluse seadmetele, võttes arvesse asjaolu, et need avaldatakse EKP veebilehel, on kooskõlas õiguskindluse põhimõttega ja ELTL artikli 297 lõikega 2 ning kas need on sularahakäitlejatele siduvad ja kas neile saab sularahakäitlejate vastu tugineda?
4. Kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõige 2, mis näeb ette, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded avaldatakse EKP veebilehel ja neid muudetakse aeg-ajalt, on vastuolus õiguskindluse põhimõttega ja ELTL artikli 297 lõikega 2 ning on seetõttu kehtetu?“

36. Eelotsusetaotlus registreeriti Euroopa Kohtu kantseleis 14. detsembril 2021. Kirjalikud seisukohad on esitanud Leedu Vabariik, Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpank. Kohtuistung peeti 20. oktoobril 2022.

IV. Õiguslik hinnang

37. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub oma küsimustega Euroopa Kohtul sisuliselt otsustada, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 kohaselt on sularahakäitlejad europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli tehes kohustatud järgima viidatud sättes osutatud miinimumnõudeid. Kui sellele küsimusele vastatakse eitavalt, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas selline riigisisene säte nagu põhikohtuasjas käsitletav, mis sätestab sularahakäitlejate sellise kohustuse, on kooskõlas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikega 2 koostoimes artikli 3 lõikega 5. Lisaks küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas juhul, kui sularahakäitlejad peavad viidatud sättes osutatud miinimumnõudeid järgima, piisab pelgalt nende nõuete avaldamisest EKP veebisaidil – nagu on ette nähtud otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 –, et pidada neid õiguskindluse põhimõtte ja ELTL artikli 297 lõikega 2 kooskõlas olevaks ja seega siduvaks. Eelotsusetaotluse esitanud kohus seab seoses sellega kahtluse alla ka otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 kehtivuse.

A. Esimene küsimus

38. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimene küsimus puudutab sularahakäitlejatele otsusega EKP/2010/14 pandud euro võltsimise eest kaitsmise kohustuse kohaldamisala. Täpsemalt soovitakse selle küsimusega teada, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 osutatud miinimumnõuded on kohaldatavad sularahakäitlejatele, kui nad täidavad oma kohustust korraldada europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli.

39. Sissejuhatuseks pean meenutama, et määruse nr 1338/2001 artiklis 6 on sätestatud meetmed, mis on vajalikud euro kaitsmiseks võltsimise eest. Viidatud sätte kohaselt peavad erialase tegevusena pangatähtede sortimises ja jaotamises osalevad asutused, sealhulgas sularahakäitlejad, kõrvaldama ringlusest kõik saadud europangatähed, mille kohta nad teavad või mille suhtes neil on piisavalt põhjust uskuda, et need on võltsitud, ning andma need viivitamata üle pädevatele liikmesriigi asutustele. Sama sätte kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed tagamaks, et nende krediitiasutuste ja teiste sularahakäitlejate suhtes, kes nimetatud kohustusi ei täida, rakendatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone.

40. Otsusega EKP/2010/14 on määruse nr 1338/2001 artiklit 6 täpsustatud.¹¹ Eelkõige peavad sularahakäitlejad viidatud otsuse artikli 3 lõike 1 kohaselt kontrollima europangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust kooskõlas selles otsuses sätestatud menetlustega. Sätte eesmärk on tagada europangatähtede hea seisukord, et nende ehtsust saaks lihtsalt ja usaldusväärselt kontrollida ning nii tuvastada võltsingud.¹² Lisaks on otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikes 3 täpsustatud, et ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrollimine peab toimuma sellist liiki pangatähtede käitluse seadmega, mis on edukalt läbinud eurosüsteemi liikmesriigi keskpanga katsetamise, või koolitatud töötaja poolt käsitsi. Professionaalsete või iseteenindusseadmete¹³ kohta on otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikes 5 sätestatud ka seda, et neid kasutatakse vaid selliste europangatähtede nimiväärtuste ja seeriade puhul, mille nimekiri on vastavate seadmete puhul toodud EKP veebisaidil, ja standardsete nüüdisajastatud tehaseseadetega.

¹¹ Vt otsuse EKP/2010/14 artikkel 1.

¹² Vt selle kohta otsuse EKP/2010/14 põhjendus 2.

¹³ Vt pangatähtede käitluse seadmete liigid otsuse EKP/2010/14 I lisas.

41. Käesoleva asja keskmes oleva ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli kohta on otsuse EKP/2010/14 artikli 6 („Ringluskõlbmatute euro pangatähtede tuvastamine“) lõikes 2 täiendavalt sätestatud, et kontroll „[peab] toimu[ma] pangatähtede käitluse seadmete abil, mis on edukalt läbinud katsetamise [kooskõlas miinimumnõuetega,] mille nüüdisajastatud nimekiri avaldatakse EKP veebilehel“. Selles sättes ei ole täpsustatud, kas kõnealused miinimumnõuded on kohaldatavad sularahakäitlejate suhtes, ega eelkõige kindlaks määratud, kas sularahakäitlejad peavad jälgima, et seadmed, mida nad kasutavad taasinglusesse lastavate europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolliks, vastavad neile nõuetele.

42. Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt ei tule eelotsusetaotlusele vastamiseks liidu õiguse sätte tõlgendamisel arvestada mitte üksnes selle sõnastust, vaid ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osa säte on.¹⁴

43. Esmalt märkin, et – nagu leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus – otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 võiks selle sõnastusest lähtudes tõlgendada nii, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll peab toimuma kooskõlas EKP miinimumnõuetega. See tõlgendus tuleneks fraaside „[r]ingluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll toimub“ ja „[kooskõlas miinimumnõuetega]“ kasutamisest selles sättes. Arvestades, et otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõike 1 kohaselt on selle ülesande täitmine pandud sularahakäitlejatele, saaks selle otsuse artikli 6 lõike 2 põhjal teha järelduse, et neil ettevõtjatel on kohustus tagada, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll toimuks kooskõlas nende miinimumnõuetega.

44. Otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 tähelepanelikul lugemisel ilmneb siiski, et ingliskeelne fraas „according to the minimum standards“ („kooskõlas miinimumnõuetega“) järgneb vahetult fraasile „successfully tested banknotes handling machine“ („pangatähtede käitluse seadmete abil, mis on edukalt läbinud katsetamise“), mitte fraasile „[a]utomated fitness checking shall be carried out“ („[r]ingluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll toimub“). Arvestades lause ülesehitust ja seda, et katseid tehakse iseenesest varem kindlaksmääratud nõuete alusel, kaldun tõlgendama sättes sisalduvat sõna „miinimumnõuded“ viitena katsetele, mille pangatähtede käitluse seadmed peavad enne nende paigaldamist ja sularahakäitlejate poolt kasutamist edukalt läbima, mitte viitena menetlusele, mida sularahakäitlejad peavad europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrollil järgima. Vastasel juhul oleks olnud loogiline, et fraas „according to the minimum standards published“ oleks järgnenud fraasile „[a]utomated fitness checking shall be carried out“, mis annaks samuti sidusa ja hea ülesehitusega lause, kuid millel oleks teistsugune tähendus.

45. Mulle tundub, et seda järeldust, mis tuleneb otsuse EKP/2010/14 ingliskeelse versiooni analüüsist, toetab ka viidatud otsuse artikli 6 lõike 2 teiste keeleversioonide sõnastus. Nagu märgib EKP, on näiteks otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 prantsuskeelne versioon sõnastatud järgmiselt: „Le contrôle automatique est effectué avec un équipement de traitement des billets testé positivement conformément aux normes minimales qui sont publiées sur le site internet de la BCE et modifiées périodiquement.“ Hispaaniakeelses versioonis on sätestatud, et „[l]a comprobación automática de aptitud se efectuará mediante una máquina de tratamiento de billetes que haya superado una prueba de acuerdo con las normas mínimas que, junto con sus oportunas modificaciones, se publican en la dirección del ECB en Internet“.¹⁵ Olen seisukohal, et sätte ülesehitusest kõigis neis keeleversioonides ja ka põhikohtuasjas kohaldatava leedukeelse

¹⁴ Vt muu hulgas 16. novembri 2016. aasta kohtuotsus Hemming jt (C-316/15, EU:C:2016:879, punkt 27 ja seal viidatud kohtupraktika).

¹⁵ Hispaaniakeelne versioon on selles suhtes ilmselt kõige kõnekam, sest fraas „que haya superado una prueba de acuerdo con las normas mínimas“ juhatab sisse relatiivlause, mis saab viidata *ainult* fraasile „máquina de tratamiento de billetes“, mis on „pangatähtede käitluse seade“. Portugalikeelne versioon sarnaneb selles osas hispaaniakeelse versiooniga.

versiooni ülesehitusest lähtudes tuleks viidet EKP miinimumnõuetele pidada seotuks pangatähtede käitluse seadmetega, mis peavad edukalt läbima viidatud nõuete kohase katsetamise, mitte kohustusega, mida sularahakäitlejad peavad täitma, kui nad kontrollivad enne taasringlusse laskmist europangatähtede ringluskõlblikkust.

46. Sellest tuleneb, et otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikele 2 sätte sõnastuse alusel antud tõlgendus, mis põhineb selle sätte eri keeleversioonide võrdleval analüüsil, annab alust järeldada, et ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli suhtes, mida sularahakäitlejad oma erialase tegevuse käigus läbi viivad, ei ole miinimumnõuded kohaldatavad. Samuti ei nähtu sellest, et sularahakäitlejad peaksid neid kontrolle tehes oma pangatähtede käitluse seadmeid jälgima ja katsetama kooskõlas viidatud nõuetega. Otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 sisalduv viide EKP miinimumnõuetele tähendab minu arvates hoopis seda, et sularahakäitlejad peavad oma kohustuste täitmisel kasutama seadmeid, mida on enne katsetatud kooskõlas viidatud nõuetega.

47. Olenemata otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 suhtelisest ebaselgusest pean ikkagi märkima, et selle otsuse kontekstipõhine ja süstemaatiline tõlgendamine toetab arusaama, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli suhtes kehtivad EKP miinimumnõuded ei ole sularahakäitlejatele siduvad.

48. Esiteks on otsuse EKP/2012/19 – s.o peamise EKP poolt otsuse EKP/2010/14 muutmiseks vastu võetud õigusakti –¹⁶ põhjenduses 3 märgitud, et europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded on pangatähtede käitluse seadmete toimimisega seotud nõuded. Viidatud põhjenduses on lisaks üheti mõistetavalt märgitud, et „[miinimumnõuded] puudutavad seega *vaid* pangatähtede käitluse seadmete tootjaid ega mõjuta otsuses EKP/2010/14 kehtestatud ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli menetlusi, mida peavad järgima sularahakäitlejad.“¹⁷ Seega ei tohiks enam olla kahtlust selles, milline on otsusega EKP/2012/19 miinimumnõuete kohaldamisala kohta tehtud muudatuse eesmärk.

49. Teiseks on oluline märkida, et otsuse EKP/2010/14 algse redaktsiooni artiklis 6 oli sätestatud, et europangatähtede ringluskõlblikkuse kontrollimine peab toimuma kooskõlas selle otsuse IIIa ja IIb lisas sätestatud miinimumnõuetega. Täpsemalt olid selle otsuse IIIa lisas sätestatud pangatähtede käitluse seadmetega tehtava ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli suhtes kohaldatavad miinimumnõuded, samal ajal kui IIb lisaga olid kehtestatud koolitatud töötajate poolt käsitsi tehtava ringluskõlblikkuse kontrolli miinimumnõuded.

50. Pärast otsuse EKP/2012/19 vastuvõtmist tunnistati otsuse EKP/2010/14 IIIa lisa siiski kehtetuks, esimesena nimetatud otsuse põhjenduse 3 kohaselt tehti seda sõnaselgelt eesmärgil jätta ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuded teisena nimetatud otsuse „kohaldamisalast välja“.¹⁸ Samal ajal integreeriti need miinimumnõuded suunisesse EKP/2010/NP16,¹⁹ milles on kindlaks määratud pangatähtede käitluse seadmete liikide katsetamise eeskirjad ja menetlused ning mida suunise artikli 2 kohaselt kohaldatakse kontrollidele, mida seadmete nende liikide suhtes korraldatakse „tootjate taotluse alusel [...] pangatähtede käitluse seadmete liikide [suhtes] enne seda, kui sularahakäitlejad need

¹⁶ Vt ka Euroopa Keskpanga 5. detsembri 2019. aasta otsus (EL) 2019/2195, millega muudetakse [otsust EKP/2010/14] (ELT 2019, L 330, lk 91), millega on tehtud mitu tehnilist muudatust ning teatavaid reegleid, menetlusi ja mõisteid täiendavalt selgitatud ja tõhustatud.

¹⁷ Kohtujuristi kursiiv.

¹⁸ Käsitsi tehtava ringluskõlblikkuse kontrolli miinimumnõuded on seevastu jäänud otsuse EKP/2010/14 muudetud redaktsiooni artikli 6 lõike 1 kohaselt sularahakäitlejate suhtes kohaldatavaks ja on loetletud nimetatud otsuse III lisas. Erineva kohtlemise põhjus seisneb selles, et kui sularahakäitlejad kontrollivad ringluskõlblikkust oma töötajate abil käsitsi, tuginemata seega seadmele, mille tootja on varem seadistanud, peavad nad siiski tagama nende nõuete järgimise.

¹⁹ Kõnealune integreerimine toimus eespool viidatud suunisega EKP/2012/NP20. Vt eespool 7. joonealune märkus.

paigaldavad, ja nende paigaldamise ajal“. Miinimumnõuded on seitsaadiik loetletud suunise IV lisas, ilma et see piiraks otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 kohast kohustust avaldada need EKP veebisaidil. Huvitaval kombel on otsusel EKP/2012/19 ja suunisesse EKP/2012/NP16 tehtud muudatusel sama vastuvõtmise kuupäev.

51. Otsus EKP/2012/19 tõendab seega, et miinimumnõuete isikulist kohaldamisala kohandati selleks, et need nõuded oleksid kohaldatavad üksnes katsetele, mida teevad tootjad oma pangatähtede käitluse seadmete liikidega. Nagu EKP kohtuistungil täiesti õigesti märkis, tugineb see muudatus selle institutsiooni tahtlikule poliitilisele valikule hoida ära ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli tegevate seadmete manipuleerimine või nendesse seadmetesse sekkumine. Nagu allpool selgitan, põhineb see poliitikavalik ka sularahakäitlejate täiendaval kohustusel kasutada oma seadmeid ainult standardsete tehaseseadetega.

52. Kolmandaks olgu märgitud, et kui pidada miinimumnõudeid kohaldatavaks mitte üksnes pangatähtede käitluse seadmetele, nagu märgitud eespool, vaid ka sularahakäitlejatele, muutuksid mõttetuks või vähemalt üleliigseks mitu otsuse EKP/2010/14 sätet, mille eesmärk on kehtestada ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli täielikud eeskirjad ja menetlused.

53. See puudutab eeskätt sularahakäitlejatele otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikega 5 pandud kohustust kasutada pangatähtede käitluse seadmeid standardsete tehaseseadetega. Nagu juba mainitud, on selle kohustuse eesmärk hoida ära sularahakäitlejate sekkumine nende seadmete tootjate määratud standardsetesse tehaseseadetesse, et vältida kogu euroalal lahknevusi europangatähtede ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli tulemustes. On selge, et kui sularahakäitlejad peaksid oma seadmeid kontrollima kooskõlas EKP kehtestatud miinimumnõuetega, ei oleks nad võimelised täitma kohustust jätta tootja poolt enne seadme tarnimist või nende paigaldamisel määratud standardsed tehaseseaded muutmata. Seetõttu tooks sularahakäitlejatele miinimumnõuete kehtestamist toetav tõlgendus kaasa vastuolu otsusega EKP/2010/14, mis ei kahjustaks mitte üksnes otsuse sisemist normitehnilist sidusust, vaid ka EKP poliitikavalikut otsuse EKP/2012/19 vastuvõtmisel.

54. Samamoodi tuleks mõista ka sularahakäitlejate kohustust kasutada europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolliks üksnes pangatähtede käitluse seadmete liike, mis on edukalt läbinud liikmesriikide keskpankade katsetamise, nagu on ette nähtud otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikes 3. Jällegi, kui sularahakäitlejad oleksid kohustatud oma seadmeid katsetama, et tagada nende vastavus EKP miinimumnõuetele, satuks kahtluse alla nende seadmete katsetamise eeskirjade ja menetluste eesmärk, milles on otsuse EKP/2010/14 artikli 9 ja teiste kohaldatavate õigusnormide, täpsemalt suunise EKP/2010/NP16 kohaselt keskne roll tootjatel ja liikmesriikide keskpankadel. Pealegi jääksid alles kahtlused sularahakäitlejate tehtavate katsete meetodi ja korrapärasuse suhtes. See, et otsuses EKP/2010/14 ei ole selle kohta mingeid viiteid, toetab minu arvates kindlasti järeldust, et EKP kui kõnealuse otsuse ja selle hilisema muudatuse koostaja sai aru, et sularahakäitlejatel ei ole kohustust võtta oma seadmete katsetamisel arvesse EKP miinimumnõudeid.

55. Otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 kontekstipõhine ja süstemaatiline tõlgendamine ei anna seega alust hinnata ümber selle õigusnormi grammatilist tõlgendust, mis on esitatud käesoleva ettepaneku punktis 46. Vastupidi, see toetab seisukohta, et EKP miinimumnõuded ei pane sularahakäitlejatele kohustust katsetada oma seadmeid kooskõlas nende nõuetega.

56. Mis puudutab otsuse EKP/2010/14 ja selle otsuse artikli 6 lõike 2 teleoloogilist tõlgendust, siis on oluline märkida, et üks põhiülesandeid üldsuse usalduse tagamiseks ringluses olevate europangatähtede vastu on säilitada nende hea seisukord.²⁰ Kuna ringluses olevate pangatähtede seisukord paratamatult halveneb, tuleks kulunud või puudusega pangatähed ringlusest kõrvaldada ja asendada uute või ringluskõlblike pangatähtedega. Selle põhieesmärk ei ole tagada mitte üksnes europangatähtede aktsepteerimine maksevahendina, vaid ka see, et nende ehtsust saaks lihtsalt ja usaldusväärselt kontrollida ja seega kaitsta eurot võltsimise eest.

57. Sellega seoses on õige, et pangatähtede käitluse seadmetele EKP miinimumnõudeid arvestades kahe katsetaseme kehtestamist, et neid seadmeid katsetaksid esmalt nende tootjad ja seejärel sularahakäitlejad, võiks pidada üheks viisiks, mis lubab ringluskõlbmatute pangatähtede taasringlusse laskmise tõenäosust vähendada.

58. Ent lisaks sellele, et – nagu olen juba väitnud – selline tõlgendus oleks vastuolus otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 sõnastusel põhineva tõlgendusega ja kahjustaks selle otsuse sisemist sidusust, ei ole käesoleva otsuse punktis 53 toodud põhjustega sarnastel põhjustel kindel, et seda eesmärki on võimalik saavutada. Lõppude lõpuks tuleks selleks, et sularahakäitlejad pangatähtede käitluse seadmeid ise katsetaksid, kohandada nende seadmete standardseid tehaseseadmeid, mis suurendaks riski, et ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontroll oleks häiritud või ebaõnnestub ja annab seega vähem tõhusa tulemuse. Pealegi, nagu märkis EKP kohtuistungil, saab – arvestades nende seadmete tootjate piiratud arvu euroalal võrreldes sularahakäitlejate märkimisväärselt suurema arvuga – teha sihipärasema ja kulutõhusama katsetamise, kui piirata miinimumnõuete järgimise kohustuse täitmine pangatähtede käitluse seadmete tootjatega ja jätta see kohustus sularahakäitlejatele laiendamata.

59. Seega tundub mulle, et otsuse EKP/2010/14 ja selle artikli 6 lõike 2 eesmärgid ei õigusta kõrvalekaldumist tõlgendusest, et sularahakäitlejad ei pea oma pangatähtede käitluse seadmeid jälgima ja katsetama kooskõlas EKP vastuvõetud miinimumnõuetega.

60. Eelnevatest kaalutlustest tuleneb, et ükski Euroopa Kohtu poolt liidu õiguse sätete tähenduse väljaselgitamiseks kehtestatud tõlgendusnormidest ei võimalda järeldada, et otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõikes 2 osutatud miinimumnõuded on kohaldatavad sularahakäitlejatele, kui nad täidavad oma kohustust korraldada europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli.

61. Nagu komisjon oma kirjalikes märkustes rõhutab, jääb siiski õhku küsimus, kas sularahakäitleja, kelle pangatähtede käitluse seadmed ei järgi EKP miinimumnõuetes sätestatud 5% hälvet, võib keelduda täitmast ettekirjutust, mille liikmesriigi keskpank on teinud pärast tema ruumides tehtud kohapealset kontrolli ja millega sularahakäitlejat on kohustatud seda olukorda parandama. Käesolevas asjas palun Euroopa Kohtul käsitleda seda olulist küsimust, mis – nagu tuleneb eelotsusetaotluses esitatud teabest – on määrava tähtsusega, et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule võimalus asja lahendada,²¹ ning eelkõige hinnata, kas vaidlustatud otsus on piisavalt põhjendatud.

62. Sellega seoses tuleb märkida, et otsuses EKP/2010/14 ja teistes kohaldatavates õigusaktides, täpsemalt suunises EKP/2010/NP16 sätestatud õigusraamistik, mille eesmärk on tagada, et ringlusse lastaks üksnes heas seisukorras europangatähti, põhineb sisuliselt kolmel põhisambal.

²⁰ Vt otsuse EKP/2010/14 põhjendus 2.

²¹ Vt selle kohta 27. oktoobri 2022. aasta kohtuotsus Iveco Orecchia (C-68/21 ja C-84/21, EU:C:2022:835, punktid 57 ja 58 ning seal viidatud kohtupraktika).

Need on: i) pangatähtede käitluse seadmete tootmine ja konfigurimine kooskõlas ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuetega ja nende seadmete liigiti loetlemine EKP veebisaidil, kui need on edukalt läbinud katsetamise, mille liikmesriigi keskpank on tootja taotluse alusel korraldanud;²² ii) sularahakäitlejaid puudutavate kohustuste kehtestamine, eelkõige seoses europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolliga, ning iii) liikmesriikide keskpankade seire- ja järelevalvepädevuse tunnustamine, et tagada, et asjaomased üksused täidavad oma kohustusi.²³

63. Sularahakäitlejatele pandud kohustuste kohta olen juba selgitanud, et need tulenevad enamasti EKP/2010/14 artiklist 3,²⁴ milles, täpsemalt selle otsuse lõikes 1, ei ole kehtestatud mitte üksnes üldine europangatähtede ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrollimise kohustus vastavalt sättes ette nähtud korrale, vaid on sätestatud ka täiendavad kohustused, seda eelkõige lõigetes 3, 4 ja 5. Kõnealuste kohustuste kohaselt peavad sularahakäitlejad esiteks kasutama seda liiki pangatähtede käitluse seadet, mida liikmesriigi keskpank on EKP avaldatud miinimumnõuete kohaselt edukalt katsetanud; teiseks kasutama pangatähtede käitluse seadmeid vaid selliste europangatähtede nimiväärtuste ja seeriaste puhul, mille nimekiri on toodud EKP veebisaidil, ning kolmandaks kasutama neid seadmeid standardsete nüüdisajastatud tehaseseadetega.

64. Otsuse EKP/2010/14 artikli 10 lõikes 1 on omakorda sätestatud, et liikmesriikide keskpankadel on õigus korraldada sularahakäitlejate ruumides kohapealseid kontrolle, et teha seiret nende pangatähtede käitluse seadmete suhtes, eriti seadmete suutlikkuse suhtes kontrollida pangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust, ning viia läbi seadmete toimimist ja juhtimist puudutavate menetluste vastavuskontroll. Otsuse EKP/2010/14 artikli 10 lõikes 3 on täiendavalt sätestatud, et kui liikmesriigi keskpank avastab, et sularahakäitleja on selle otsuse sätteid rikkunud, annab ta tähtaja parandusmeetmete võtmiseks. See tähendab, et liikmesriikide keskpangad võivad sularahakäitlejatele, kes ei täida oma kohustusi, teha ettekirjutusi ja isegi määrata sanktsioone tingimusel, et need on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.²⁵

65. Kohtuistungil märkisid nii komisjon kui ka EKP, et ühelt poolt sularahakäitlejatele otsusega EKP/2010/14 pandud kohustuste ja teiselt poolt otsuse EKP/2010/14 artikli 10 lõike 3 koostoimes tõlgendamine annab piisava õigusliku aluse, et lugeda põhjendatuks põhikohtuasjas käsitletav riigisisene otsus, millega kohustatakse sularahakäitlejat parandama olukorda, kus tema pangatähtede käitluse seadmed europangatähtede ringluskõlblikkuse kontrolli 5% hälvet ületavad. Kõnealune koostoime peaks nende menetlusosaliste hinnangul hoidma ära selle, et sularahakäitleja keeldub täitmast ettekirjutust, mille on liikmesriigi keskpank tema suhtes teinud.

66. Tahaksin kohe alguses rõhutada, et otsuse EKP/2010/14 artikli 10 lõikes 3 on sõnaselgelt sätestatud, et selleks, et liikmesriigi keskpank teeks ettekirjutuse või määraks sanktsiooni, peab ta avastama, et „sularahakäitleja on [otsust EKP/2010/14] rikkunud“. Kui aga selle otsuse artikli 6 lõikes 2 osutatud miinimumnõuded ei ole sularahakäitlejate suhtes kohaldatavad, on jätkuvalt vaja kindlaks teha, millist sätet on sularahakäitleja tegelikult rikkunud, kui tema pangatähtede käitluse seadmed ei järgi kõnealustes ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli nõuetes sätestatud hälvet.

²² Vt muu hulgas otsuse EKP/2010/14 artikkel 9 ja suunise EKP/2010/NP16 artikli 2 lõiked 1 ja 2.

²³ Vt muu hulgas otsuse EKP/2010/14 artikkel 10 ja suunise EKP/2010/NP16 artikli 2 lõiked 3 ja 4.

²⁴ Vt käesoleva ettepaneku punkt 40.

²⁵ Vt selle kohta määruse nr 1338/2001 artikli 6 lõige 2.

67. Leian, et sellega seoses on piisavalt selge, et kuna sularahakäitlejatele on otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikega 1 pandud kohustus teha ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli, peavad need sularahakäitlejad kasutama pangatähtede käitluse seadmeid, mis suudavad seda kontrolli teha ja eelkõige tuvastada ringluskõlbmatud või halvenenud seisukorras euro pangatähed. Vastasel juhul ei täidaks nad otsusest EKP/2010/14 tulenevat põhimõttelise tähtsusega kohustust, mis pealegi väljendab neile määruse nr 1338/2001 artikli 6 lõikega 1 pandud üldisema võltsimisvastases võitluses osalemise kohustust. Kui liikmesriigi keskpank avastab sellega seoses sularahakäitleja ruumides tehtud kontrolli tulemusel tema pangatähtede käitluse seadmetes tõrke, peab see sularahakäitleja võtma vajalikke meetmeid, et tagada nende seadmete parandamine. Nagu eespool mainitud, tugineb otsuse EKP/2010/14 praegune sõnastus põhimõttele, et sularahakäitlejad ei tohiks sekkuda pangatähtede käitluse seadmetesse, et vältida nende seadmete tootja määratud standardsete tehaseadete kahjustamist. See ei tohiks siiski mingil viisil takistada sularahakäitlejat tegutsemast – ja vajaduse korral tootjaga koostööd tegemast –, et olukorda parandada.

68. Sellest järeldub, et sularahakäitleja ei saa keelduda täitmast ettekirjutust, mille liikmesriigi keskpank on pärast tema ruumides läbi viidud kohapealset kontrolli teinud ja millega ta kohustab sularahakäitlejat parandama olukorda, kus tema käitlusseadmed ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli miinimumnõuetes sätestatud 5% hälvet ei järgi. Sellest hoolimata saab see otsus minu arvates põhineda üksnes otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikel 1 koostoimes määruse nr 1338/2001 artikli 6 lõikega 1.

69. Eelnevate kaalutluste põhjal leian, et otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes osutatud EKP miinimumnõuded ei ole kohaldatavad sularahakäitlejate suhtes, kui nad teevad europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli. Viidatud otsuse artikli 3 lõiget 1 tuleb määruse nr 1338/2001 artikli 6 lõiget 1 arvestades siiski tõlgendada nii, et sularahakäitleja peab võtma vajalikud meetmed olukorra parandamiseks, kui liikmesriigi keskpank kontrolli käigus avastab, et tema pangatähtede käitluse seadmed ei suuda tuvastada europangatähtede ringluskõlbmatust väiksema kui 5% hälbega.

B. Teine küsimus

70. Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 koostoimes selle otsuse artikli 3 lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt on sularahakäitlejad kohustatud järgima miinimumnõudeid, mille EKP on vastu võtnud ja oma veebisaidil avaldanud.

71. Liidu õiguse väljakujunenud põhimõtte kohaselt on liikmesriikidel vastavalt nende institutsioonilisele autonoomiale pädevus sätestada tingimused, mille kohaselt võivad nende ametiasutused ja muud organid liidu õigust rakendada. Nagu EKP õigesti märgib, on Euroopa Kohus selle kohta sedastanud, et liikmesriigid võivad isegi Euroopa Liidu ainupädevusse kuuluvates valdkondades kehtestada meetmeid, mis on vajalikud liidu õiguse tõhusaks kohaldamiseks ja järgimiseks.²⁶ Seda tehes peavad liikmesriigid siiski tõhususe ja lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt järgima kõiki rakendatavast liidu õigusnormist tulenevaid nõudeid.

²⁶ Vt muu hulgas 6. märtsi 2008. aasta kohtuotsus Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones (C-82/07, EU:C:2008:143, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

72. Euro kaitsmise kohta võltsimise eest määrin, et Leedu Vabariik on võtnud vastu õigusnormid, mille eesmärk on tagada otsuse EKP/2010/14 rakendamine, eelkõige selle otsuse artikli 3 lõikega 1 ja lõigetega 3–5 sularahakäitlejatele pandud kohustuste rakendamine.

73. Täpsemalt nähtub eelotsusetaotlusest, et Leedu keskpanga seaduse põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni artikli 47⁵ kohaselt teeb Leedu keskpank sularahakäitluse üle järelevalvet kooskõlas kohaldatavate õigusnormidega, nimelt otsusega EKP/2010/14. Leedu keskpanga seaduse artikkel 47⁷ annab Leedu keskpangale ka parandusmeetmete võtmise pädevuse, mis tuleneb vahetult otsuse EKP/2010/14 artikli 10 lõikest 3.

74. Lisaks on Leedu keskpank kiitnud heaks otsuse sularahakäitluse järelevalve korra kohta. See õigusakt annab Leedu keskpangale pädevuse katsetada kontrolli käigus sularahakäitleja kasutatavate sularahakäitluse seadmete suutlikkust kontrollida europangatähtede ehtsust ja ringluskõlblikkust. Leedu keskpank on vastu võtnud ka ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli korda käsitleva otsuse, mille punkti 12 kohaselt on sularahakäitlejad kohustatud kontrollima europangatähtede ehtsust ja kvaliteeti „kooskõlas EKP veebisaidil avaldatud miinimumnõuetega“.

75. Esimese eelotsuse küsimuse analüüsi põhjal tegin järelduse, et otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes osutatud EKP miinimumnõuded ei ole kohaldatavad sularahakäitlejate suhtes, kui nad teevad europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli. Selles analüüsis selgitasin ka seda, et otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõige 5 paneb sularahakäitlejatele kohustuse kasutada oma pangatähtede käitluse seadmeid europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrollimisel standardsete tehaseseadetega. Mõte on jällegi selles, et sularahakäitlejad ei tohiks sekkuda nende seadmete tootjate määratud standardsetesse tehaseseadetesse, et vältida euroalal ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrollis tekkivaid lahknevusi või tõrkeid.²⁷

76. EKP märgib, et Leedu õiguse asjakohased sätted ei ole otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 sellise tõlgenduse korral tingimata välistatud. Kõnealuse institutsiooni sõnul saab neid sätteid tõlgendada otsusega EKP/2010/14 kooskõlas, kui viidet sellele, et sularahakäitlejad peavad järgima EKP miinimumnõudeid, mõistetakse kohustusena järgida otsuse EKP/2010/14 neid sätteid, mis on nende puhul otseselt asjakohased, nimelt selle otsuse artiklit 3.

77. Minu arvates käesoleval juhul sellist tõlgendusruumi siiski ei ole. Otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõike 2 tõlgendus, mille ma Euroopa Kohtule välja pakun, on Leedu keskpanga vastu võetud ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli menetlust käsitleva otsuse punkti 12 selge sõnastusega otseses vastuolus. Kaldun arvama, et seda riigisisest õigusnormi ei ole võimalik tõlgendada nii, et see on otsusega EKP/2010/14 kooskõlas ega muutu kohaldamatuks.

78. Pealegi – nagu märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus – on Leedu õigusnorm oma praeguses sõnastuses otseses vastuolus sularahakäitlejate kohustusega kasutada pangatähtede käitluse seadmeid üksnes standardsete tehaseseadetega. Sellega seoses ei tekita selle sätte sõnastus mitte üksnes õiguskindlusetust – nagu käesolev juhtum selgelt näitab –, vaid võib viia selleni, et sularahakäitlejad jälgivad oma seadmeid ja võtavad nende suhtes meetmeid, kui on vaja tagada miinimumnõuete täitmine. Seetõttu on kõnealune säte minu hinnangul otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikega 5 vastuolus.²⁸

²⁷ Vt selle kohta käesoleva ettepaneku punkt 58.

²⁸ Peaksin lühidalt lisama, et kuigi vastab tõele, et otsuse EKP/2010/14 artikli 3 lõikes 5 on ette nähtud, et liikmesriigi keskpank ja sularahakäitleja võivad kokku leppida tehase tasemel määratud rangemates seadetes, ei tähenda see võimalus siiski, et liikmesriikidel oleks lubatud panna sularahakäitlejatele kohustust katsetada oma seadmeid kooskõlas EKP miinimumnõuetega.

79. Eelnevat arvesse võttes järeldan, et otsuse EKP/2010/14 artikli 6 lõiget 2 koostoimes selle otsuse artikli 3 lõikega 5 tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus selline riigisisene õigusnorm, nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt on sularahakäitlejad kohustatud järgima miinimumnõudeid, mille on EKP vastu võtnud ja oma veebisaidil avaldanud.

80. Arvestades seda, kuidas soovitan vastata esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu kolmandat ja neljandat küsimust vaja käsitleda.

V. Ettepanek

81. Eelnevale tuginedes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Lietuvos vyriausiasis administracinis teismase (Leedu kõrgeim halduskohus) kahele esimesele eelotsuse küsimusele järgmiselt:

1. Euroopa Keskpanga 16. septembri 2010. aasta otsuse euro pangatähtede ehtsuse ja ringluskõlblikkuse kontrolli ning taasringluse kohta (EKP/2010/14) (2010/597/EL) (muudetud Euroopa Keskpanga 7. septembri 2012. aasta otsusega EKP/2012/19 (2012/507/EL)), artikli 6 lõiget 2

tuleb tõlgendada nii, et selles sättes osutatud EKP miinimumnõuded ei ole kohaldatavad sularahakäitlejate suhtes, kui nad teevad europangatähtede ringluskõlblikkuse automatiseeritud kontrolli.

Viidatud otsuse artikli 3 lõiget 1, arvestades nõukogu 28. juuni 2001. aasta määruse (EÜ) nr 1338/2001, milles sätestatakse euro võltsimise takistamiseks vajalikud meetmed (muudetud nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrusega (EÜ) nr 44/2009), artikli 6 lõiget 1, tuleb siiski tõlgendada nii, et

sularahakäitlejad peavad võtma vajalikud meetmed olukorra parandamiseks, kui liikmesriigi keskpank kontrolli käigus avastab, et tema pangatähtede käitluse seadmed ei suuda tuvastada europangatähtede ringluskõlbmatust väiksema kui 5% hälbega.

2. Euroopa Keskpanga otsuse EKP/2010/14 (2010/597/EL) (muudetud Euroopa Keskpanga otsusega EKP/2012/19 (2012/507/EL)) artikli 6 lõiget 2 koostoimes selle otsuse artikli 3 lõikega 5

tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus riigisisene õigusnorm, mille kohaselt on sularahakäitlejad kohustatud järgima miinimumnõudeid, mille on EKP vastu võtnud ja oma veebisaidil avaldanud.